

Sprawozdanie z XI Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego

Wprowadzenie

W dniach 20–22 września 2022 roku odbył się w Poznaniu XI Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny. Zjazd stanowił kontynuację cyklicznych spotkań naukowego środowiska pedagogicznego organizowanych od 1993 roku. Organizatorami wydarzenia było Polskie Towarzystwo Pedagogiczne (PTP) oraz Wydział Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (WSE UAM), a jego przewodniczącymi zostali prof. dr hab. Piotr Kostyło i prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska. W składzie Komitetu Organizacyjnego Zjazdu znaleźli się: prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska (przewodnicząca), prof. dr hab. Anna Wilkomirska (przewodnicząca honorowa), prof. UAM dr hab. Sylwia Jaskulska, prof. UAM dr hab. Hanna Kubiak, dr Katarzyna Jagielska, dr Bożena Kanclerz, dr Andrzej Kobiąłka, dr Anna Maria Kola, dr Damian Nosko, dr Robert Sarnecki, dr Katarzyna Wereszczyńska, mgr Karolina Domagalska-Nowak. Natomiast w skład Komitetu Naukowego Zjazdu weszli: prof. dr hab. Wiesław Ambrozik, prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska, prof. dr hab. Piotr Kostyło, prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski, prof. dr hab. Zbigniew Kwieciński, prof. dr hab. Tadeusz Lewowicki, prof. dr hab. Joanna Madalińska-Michalak, prof. dr hab. Zbyszko Melosik, prof. dr hab. Heliodor Muszyński, prof. dr hab. Kazimierz Przyszczypkowski oraz prof. dr hab. Bogusław Śliwerski.

Spotkanie odbyło się pod hasłem: *Przesilenie. Budujemy lepszy świat w sobie i pomiędzy nami*. Temat przewodni został zaproponowany na początku 2021 roku w wyniku obserwacji wydarzeń i zjawisk mających specyficzny wpływ na społeczeństwa i jednostki. Wśród nich wyróżniały się: „rosnąca rywalizacja gospodarcza między Stanami Zjednoczonymi a Chinami, napięcia w Unii Europejskiej, których rezultatem było m.in. opuszczenie jej struktur przez Wielką Brytanię, kryzys modelu państwa liberalno-demokratycznego ujawniający się w narastającej polaryzacji stanowisk partii politycznych oraz w pogłębiających się podziałach społeczeństw”¹.

W przekonaniu o słuszności wyboru hasła Zjazdu umacniała także dynamika sytuacji związanej z przebiegiem i konsekwencjami pandemii COVID-19. Dotychczasowe silne poczucie przesi-

¹ A. Cybal-Michalska, P. Kostyło, *Zaproszenie* w Programie wydarzenia XI Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny. *Przesilenie. Budujemy Lepszy Świat w Sobie i pomiędzy Nami*, Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, s. 4.

lenia w każdym obszarze kultury wzrosło niepomierne po ataku Federacji Rosyjskiej na Ukrainę 24 lutego 2022 roku². Wokół hasła przewodniego koncentrowały się obrady plenarne oraz obrady w sekcjach. Komitet Programowy Zjazdu, którego członkowie byli odpowiedzialni za prace poszczególnych sekcji, składał się z następujących osób: prof. dr hab. Piotr Kostyło (przewodniczący), prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak (przewodnicząca honorowa), prof. dr hab. Wiesław Ambrozik, prof. dr hab. Agata Cudowska, prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska, prof. dr hab. Agnieszka Gromkowska-Melosik, prof. dr hab. Barbara Kromolicka, prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski, prof. dr hab. Zbigniew Kwieciński, prof. dr hab. Tadeusz Lewowicki, prof. dr hab. Ryszard Łukasiewicz, prof. dr hab. Zbyszko Melosik, prof. dr hab. Heliodor Muszyński, prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz, prof. dr hab. Magdalena Piorunek, prof. dr hab. Kazimierz Przyszczypkowski, prof. dr hab. Mirosław Szymański, prof. dr hab. Bogusław Śliwerski, prof. dr hab. Marzenna Zaorska, prof. UŚ dr hab. Elżbieta Górnikowska-Zwolak, prof. UO dr hab. Eugenia Karcz-Taranowicz, prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak, prof. SWPW dr hab. Małgorzata Kamińska, prof. APS dr hab. Anna Odrowąż-Coates, prof. UWM dr hab. Joanna Ostrouch-Kamińska, prof. UP dr hab. Norbert G. Piłkuła, prof. UAM dr hab. Waldemar Segiet, prof. UJK dr hab. Agnieszka Szplit, prof. UW r dr hab. Wiktor Żłobicki oraz dr Robert Sarnecki.

Wydarzenie oficjalnie otworzyła JM prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska – rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Podczas inauguracji Zjazdu Jej Magnificencja poruszyła temat istotnych zmian, do których dochodzi dziś w perspektywie globalnej, i podkreśliła doniosłą rolę nauki, w tym pedagogiki, w kierowaniu owymi zmianami. Zauważyła ponadto, że społecznym obowiązkiem Uniwersytetu jest odpowiedzialne analizowanie stanu otoczenia i podejmowanie działań adekwatnych do wyników prowadzonych badań.

Obrady plenarne

W ciągu trzech dni Zjazdu odbyło się pięć sesji plenarnych. Pierwszą z sesji (20 września), w ramach której miało miejsce pięć wystąpień, prowadzili prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak i prof. dr hab. Anna Wilkomirska. W referacie pt. *Wpływ wojny na psychikę dzieci i młodzieży – 75-lecie badań Ludwika Bandury* prof. dr hab. Zbigniew Kwieciński przedstawił sylwetkę prof. Ludwika Bandury i jego dokonania na polu badań nad wpływem przeżyć wojennych na dzieci. Podkreślił aktualność prac prof. Bandury. Sformułował także wnioski dotyczące dzisiejszej kondycji polskiego systemu edukacji. Profesor Kwieciński zasugerował, że centralistyczna władza w edukacji wpływa na szkolnictwo destrukcyjnie, a jednym z pożądanych kierunków zmian jest świadome rozwijanie w społeczeństwie działań poziomych.

Profesor dr hab. Bogusław Śliwerski w referacie pt. *Jeszcze w zielone gramy...* pogłębił refleksję nad kondycją polskiej oświaty. Prelegent zauważył, że elity polityczne na przestrzeni ostatnich trzech dekad nie wykorzystały szansy, jaka wynikła z transformacji ustrojowej. Podkreślił także, że politycy ze wszystkich strony sceny politycznej dokonywali dotąd jedynie pozornych zmian, podtrzymując centralistyczny, partyjno-państwowy system edukacji, a wprowadzane przez nich reformy nie dotykały istoty kształcenia. Profesor Śliwerski zwrócił również uwagę na kształt polityki naukowej, która skutkuje rosnącym problemem pseudonaukowości oraz coraz liczniejszymi próbami ideologizacji nauki. Jednocześnie wskazał na istotne sukcesy pedagogiki akademickiej, których wynikiem jest m.in. żywy rozwój subdyscyplin i nowych nurtów w nauce. Podkreślił w podsumowaniu, że warto pokładać nadzieję w środowisku naukowców, które dba o potrzebę autonomii i poszanowanie prawdy.

² *Ibidem.*

W referacie *Teoretyczność ustaleń pedagogicznych jako przejaw zaangażowania w przeobrażającą się rzeczywistość społeczną* prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska stwierdziła, między innymi, że teorie naukowe budowane na gruncie pedagogiki muszą służyć edukacyjnej praktyce, a sama pedagogika powinna pozytywnie oddziaływać na życie społeczne. Tak rozumiana pedagogika może umożliwić pogodzenie trwałych wartości z dynamicznie zmieniającym się światem. Prelegentka podkreśliła, że pedagog w obliczu prawdy i wiedzy jest odpowiedzialny zarówno przed społeczeństwem, jak i przed nauką, nauką, która wciąż budzi zaufanie.

Profesor dr hab. Piotr Kostyło w ramach referatu *Przesilenie. Edukacyjna odyseja ku ziemi obiecanej* dokonał konceptualizacji tytułowego pojęcia. Odnosząc się metaforycznie do postaci mitycznego Odyseusza i biblijnego Abrahama, przedstawił *przesilenie* jako doświadczenie, które dzięki edukacji może być pozytywne i wyzwalające dla jednostek. Jednocześnie prof. Kostyło zauważył, że działania współcześnie prowadzone w polskich szkołach bliższe są indoktrynacji niż prawdziwej edukacji. Szkoła nie uczy krytycznego myślenia. Prelegent przestrzegł również, że uprawianie nauki często nie przynosi naukowcom dostatku i nie gwarantuje spokoju, jednak otwiera drogę do spełnienia. Konkludując, prof. Kostyło podkreślił potrzebę powrotu do idei edukacji liberalnej, która możliwa jest jedynie w warunkach pokoju i demokracji.

W ostatnim wystąpieniu pierwszej sesji plenarnej prof. dr hab. Wasyl Kremień podjął temat *Edukacja w kontekście współczesnych transformacji cywilizacyjnych: droga do człowieka*. Prelegent stwierdził, że podstawą wszelkiej transformacji jest człowiek jako jednostka, a do rozwoju społeczeństw potrzeba triady: człowiek – nauka – oświata. Profesor Kremień wskazał w swoim wystąpieniu kilka szczególnie istotnych zagadnień, stwierdzając, że:

1. Niezmiernie ważne jest realizowanie idei uczenia się przez całe życie oraz wykorzystywanie wiedzy teoretycznej w praktyce.
2. We współczesnym świecie nie do przecenienia jest rola nowych technologii i cyfryzacji, czego przykład może stanowić prowadzenie nauczania online w warunkach wojny w Ukrainie.
3. W świecie ciągłego napływu informacji potrzebne jest kształcenie umożliwiający ich właściwą analizę i wybór rzetelnych źródeł.
4. W warunkach postępującej globalizacji istnieje potrzeba edukacji uwzględniającej różnorodność narodów.

Drugi dzień XI Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego (21 września) rozpoczął się od drugiej z kolei sesji plenarnej. Sesję, w której zaplanowano pięć wystąpień, poprowadzili prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska i prof. dr hab. Piotr Kostyło. Profesor dr hab. Zbyszko Melosik w swoim wystąpieniu podjął temat *Etos nauki i uniwersytetu w społeczeństwie współczesnym*, w którego ramach skonfrontował wartość uniwersytetu z otaczającą nas rzeczywistością. Prelegent rozwinął m.in. takie zagadnienia, jak wolność akademicka, rozwój dyscyplin naukowych, współczesny status naukowców, rola książek w kulturze naukowej i akademickiej oraz pasja w uprawianiu nauki. Zgodnie z konkluzją wystąpienia wartość uniwersytetu jest trwała i zdolna oprzeć się niesprzyjającym warunkom zewnętrznym.

Kolejny występujący – prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski – przedstawił referat pt. *Kompetencje przyszłości w kontekście dynamicznych zmian społeczno-gospodarczych*. Profesor Kwiatkowski wyczerpująco zaprezentował rodzaje i cechy prognoz oraz historię prognozowania w ujęciu polskim i zagranicznym. Stwierdził, że prognozy są warte podejmowania, a teza o niemożliwości efektywnego prognozowania – niesłuszna. W kontekście zmian społeczno-gospodarczych prelegent poruszył problem braku kompetencji przy jednoczesnym posiadaniu kwalifikacji oraz podjął próbę wskazania kompetencji, które mogą mieć szczególne znaczenie w nadchodzących latach. Wśród najważniejszych wymienił te związane z poprawą jakości życia, dynamicznymi procesami migracyj-

nymi, zmianami demograficznymi, rozwojem gospodarki światowej i globalizacją. Podsumowując, prof. Kwiatkowski podkreślił, między innymi, że do najistotniejszych można zaliczyć kompetencje ogólne, bowiem to one dają możliwość transferu wiedzy.

W referacie pt. *Instrumentalizm a autonomia edukacji* prof. dr hab. Tomasz Szudlarek podjął rozważania nad konsekwencjami długoletniej dominacji neoliberalizmu w polityce oświatowej. Zauważył, że zarówno dyskurs neoliberalny, jak i krytyczny nie są ściśle pedagogiczne i pomijają to, co jest istotą edukacji. Podkreślił także, że współczesne zainteresowania badawcze w głównym nurcie światowej nauki „odkrywają” zagadnienia i koncepcje popularne już wcześniej w pedagogice kontynentalnej (głównie niemieckiej). Przejawia się to m.in. poprzez szczególne ujmowanie w edukacji problemów socjalizacji, kwalifikacji i upodmiotowienia. Prelegent w odniesieniu do tytułowego instrumentalizmu nie przyjął radykalnej postawy, podkreślając, że ważniejsza od podejmowania beznadziejnej walki z instrumentalizmem jest troska o tworzenie ram poznawczych – praca nad terminologią, jaką opisujemy świat.

Profesor dr hab. Joanna Madalińska-Michalak w wystąpieniu *Odpowiedzialność nauczyciela. Odpowiedzialny nauczyciel. Przyszłość jako fakt kulturowy* podjęła fundamentalne kwestie, składając do ponownego sformułowania w kontekście przyszłości pedagogiki pytania o to, co oznacza „być człowiekiem”. W perspektywie przesilenia podkreśliła, że nowe wyzwania wobec pedagogiki wymagają rozważania nowych scenariuszy przyszłości, z których część może być źródłem nadziei, a część powodem do obaw. Prelegentka zaznaczyła, że prognozy są warte podejmowania pomimo trudności, jakie w Polsce wynikają m.in. z niewłaściwego rozumienia istoty edukacji przez polityków – niepostrzegania jej jako wspólnego, społecznego dobra. Profesor Madalińska-Michalak po zarysowaniu tła społeczno-politycznego skoncentrowała się na problemie odpowiedzialności nauczycieli wobec przyszłości, przywołując wyniki badań dotyczących poczucia odpowiedzialności w tej specyficznej grupie zawodowej. Wspomniane wyniki wskazały, że poziom poczucia odpowiedzialności nauczycieli wobec historii, świata i natury jest niski. Prelegentka zasugerowała jednocześnie, że nie należy ograniczać badań nad nauczycielami jedynie do perspektywy nauczyciel – uczeń, ale należy dostrzegać nauczycieli w ujęciu makrosocjalnym. W ramach konkluzji prof. Madalińska-Michalak stwierdziła, że oczekiwany wpływ na przyszłość jest niemożliwy bez odpowiedzialnej refleksji nad przeszłością i teraźniejszością oraz że podejście do przyszłości powinno mieć charakter proaktywny, co należy uwzględnić również w kontekście przygotowywania nauczycieli do pracy zawodowej.

Ostatnim prelegentem drugiej sesji planarnej był prof. dr hab. Kazimierz Przyszczypkowski, który w wystąpieniu zatytułowanym *Pedagoga pytania dotyczące kondycji ludzkiej i kondycji humanistyki w okaleczonym świecie* dowodził, że praktyki okaleczania szkoły, religii, kultury, środowiska i godności człowieka są aktualne i że wraz z wojną i gwałtem wpisują się w obraz współczesnego świata. Prelegent – podając przykłady moralnego upadku i deprawacji ideologicznej – umiejscowił trwającą obecnie wojnę w Ukrainie na kontinuum poprzedzających ją wydarzeń, takich jak: druga wojna światowa, wojna domowa w Kambodży, ludobójstwo w Rwandzie oraz ludobójstwo w Srebrenicy. Profesor Przyszczypkowski wskazał zagrożenia, które w związku z przesileniem towarzyszą ludzkości – scharakteryzował m.in. próby socjalizacji kosztem cudzego dobra, tj. działania, w których wartości są narzucane ludziom niezależnie od tego, czy i w jakim stopniu się z nimi identyfikują, oraz swoistą pułapkę estetyki, w ramach której następuje odbieranie człowieczeństwa agresorom. W swoim wystąpieniu mówca wskazał na potrzebę redefinicji podstawowych pojęć humanistyki oraz pojęć funkcjonujących w religii, która wciąż jest dla wielu istotnym elementem kondycji ludzkiej. Konkludując, zaapelował do decydentów o porzucenie postrzegania Innego jako złego, a do humanistów o postrzeganie humanistyki jako sumienia historii.

W trzeciej sesji plenarnej głos zabrano dwoje prelegentów. Sesję prowadzili prof. UWM dr hab. Joanna Ostroch-Kamińska i prof. UP dr hab. Norbert G. Piłkuła. W wystąpieniu pt. *Problemy z funkcjonalnością i integracją systemu profilaktyki społecznej i resocjalizacji* prof. dr hab. Wiesław Ambrozik zaprezentował rys historyczny pedagogiki resocjalizacyjnej w Polsce i przedstawił diagnozę jej aktualnego stanu. Stwierdził między innymi, że wciąż dominujący jest odwetowy koncept resocjalizacji preferujący rozmaite kary, a w obowiązującym systemie izolacji od społeczeństwa podlegają nie tylko skazani, ale także same instytucje izolujące. Można także mówić o funkcjonalnym kryzysie profilaktyki resocjalizacyjnej, któremu sprzyjają prowadzone prace legislacyjne. Prelegent wskazał, że do poprawy obecnej sytuacji niezbędne jest rozwiązanie m.in. takich problemów, jak:

- 1) brak sprawnego systemu diagnozy środowiska społecznego;
- 2) brak skutecznych oddziaływań profilaktycznych – szczególnie na etapie szkolnym;
- 3) brak wspólnego, dobrze skoordynowanego systemu działań pre- i postpenitencjarnych (obecnie funkcjonują one oddzielnie i bez właściwej komunikacji);
- 4) nieskuteczny system przygotowania zawodowego osadzonych;
- 5) brak adekwatnego zatrudnienia więźniów;
- 6) nieuwzględnianie w organizowanych zajęciach kulturalnych i readaptacyjnych realiów życia poza instytucjami izolującymi;
- 7) brak zindywidualizowanych zajęć terapeutycznych dla osadzonych.

W wystąpieniu pt. *Edukacja w czasie wojny: osobista odpowiedzialność za fundamentalne wartości* dr Olha Hordiichuk opowiedziała o zmianach, jakie w życiu Ukraińców wywołała wojna, która na pełną skalę rozpoczęła się 24 lutego 2022 roku agresją Federacji Rosyjskiej. Prelegentka ujęła także osobiste przeżycia i doświadczenia ostatnich kilku miesięcy. W tym kontekście podjęła rozważania nad aspektami etycznymi wojny oraz nowymi wartościami i ich odniesieniem do codziennej walki o przetrwanie. Doktor Hordiichuk zaprezentowała również, jak w czasie wojny w Ukrainie działa system edukacji oraz jakie z obecnej sytuacji płyną dla niego zagrożenia i szanse. Stwierdziła, że prowadzenie działań edukacyjnych jest możliwe dzięki rozwiązaniom technologicznym (zajęcia prowadzone online i hybrydowo) i infrastrukturalnym (zapewnienie możliwości ewakuacji uczniów i studentów do schronów). Ponadto wskazała na szczególną rolę nauczycieli i pedagogów, którzy są odpowiedzialni za bezpieczeństwo fizyczne oraz poczucie bezpieczeństwa uczniów i studentów, a także mogą swoją postawą dawać przykład do naśladowania i stanowić źródło wsparcia w podejmowaniu trudnych, społecznie istotnych decyzji. Konkludując, dr Hordiichuk metaforycznie zaapelowała, aby „nie dać się pochłonąć ciemności”.

Czwarta z kolei sesja plenarna została zaplanowana w formie panelu dyskusyjnego pod hasłem *Edukacja w cieniu wojny*. Uczestnikami debaty prowadzonej przez prof. dr hab. Jerzego Nikitorowicza i prof. dr hab. Wasyla Kremienia byli: prof. dr hab. Serhii Zakharin – Państwowy Sekretarz Ministerstwa Oświaty i Nauki Ukrainy, prof. dr hab. Nella Nyczkało – akademik, sekretarz Wydziału Oświaty Zawodowej i Oświaty Dorosłych Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy oraz członek rzeczywisty NANP Ukrainy, prof. dr hab. Swietłana Sysojewa – akademik oraz sekretarz Wydziału Filozofii Oświaty, Pedagogiki Ogólnej i Przedszkolnej Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy oraz członek rzeczywisty NANP, prof. APS dr hab. Franciszek Szłosek – przewodniczący Pedagogicznego Towarzystwa Naukowego „Polska – Ukraina” oraz członek zagraniczny Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, a także prof. dr hab. Barbara Kromolicka – członkini Rady ds. Społecznych przy Prezydencie Rzeczypospolitej Polskiej. Program Zjazdu zakładał ponadto zdalne uczestnictwo w panelu: [prof. dr hab. Wiktora Ogniewiuka](#) – rektora Kijowskiego Uniwersytetu im. Borysa Grinchenki oraz członka rzeczywistego Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, prof. dr hab. Lary-

sy Łukianowej – dyrektora Instytutu Oświaty Pedagogicznej i Oświaty Dorosłych im. Iwana Ziaziuna Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy oraz członka-korespondenta NANP Ukrainy, prof. dr. hab. Petro Saucha – akademika, sekretarza Wydziału Szkolnictwa Wyższego Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy oraz członka rzeczywistego NANP Ukrainy, prof. dr. hab. Iryny Sauch – głównego pracownika naukowego Wydziału Ekonomii i Zarządzania Oświatą Średnią Instytutu Pedagogiki Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy i prof. dr. hab. Ludmiły Khoruzhy – kierownika Katedry Teorii i Historii Pedagogiki Kijowskiego Uniwersytetu im. Borysa Grinchenki. Z przyczyn technicznych jednak nie doszło do połączenia z ww. naukowcami, a uczestnikom zjazdu zapowiedziano wysłanie drogą elektroniczną treści wystąpień w późniejszym terminie. Uczestnicy sesji przedstawili zakres pomocy, jakiej dotychczas Polska udzieliła Ukrainie – przede wszystkim migrującym do Polski uchodźcom. Pochylili się także nad historią i współczesnym wymiarem współpracy polskich i ukraińskich pedagogów. Zebrani omówili poznane dotychczas konsekwencje wojny oraz podjęli próbę określenia jej spodziewanych skutków w bliższej i dalszej przyszłości. W szczególności zwrócili uwagę na problem śladów wojny pozostających w psychice dzieci. Zgodnie artykułowali potrzebę dalszego zacieśniania współpracy polskich i ukraińskich środowisk pedagogicznych oraz wyrażali nadzieję na szybkie zakończenie trwającej wojny.

Piąta i zarazem ostatnia sesja plenarna odbyła się ostatniego dnia zjazdu (22 września). Jej prowadzącymi byli prof. dr. hab. Agata Cudowska i prof. UO dr. hab. Eugenia Karcz-Taranowicz. W ramach obrad plenarnych miały miejsce wystąpienia laureatów Konkursu PTP na wybitną monografię naukową z zakresu nauk pedagogicznych lub nauk pokrewnych za lata 2020 i 2021. Wyróżnienia przyznano laureatom w dniu inauguracji Zjazdu. Podczas wystąpienia pt. *Szansy i bariery edukacji włączającej* prof. dr. hab. Iwona Chrzanowska zaprezentowała wyniki badań oraz wnioski zawarte w monografii pt. *Nauczyciele o szansach i barierach edukacji włączającej* (Warszawa 2019), która dostała wyróżnienie za rok 2020.

Profesor dr. hab. Mirosława Nowak-Dziemianowicz w wystąpieniu pt. *Bezpieczeństwo – Autonomia – Współpraca. Znaczenie relacji uznania dla edukacji i rozwoju* przedstawiła motywacje, przebieg, wyniki i wnioski z badań stanowiących podstawę monografii pt. *Szkoła jako przestrzeń uznania* (Warszawa 2020) wyróżnionej przez PTP za rok 2021.

O historii, specyfice i wartościach związanych z Orderem Uśmiechu w wystąpieniu pt. *Order Uśmiechu – wspólny świat dzieci i dorosłych* mówił dr Marek Michalak, autor monografii o tym samym tytule wydanej w Warszawie w 2020 roku. Monografia otrzymała wyróżnienie za rok 2021.

Obrady w sekcjach

Oprócz wystąpień plenarnych w dniach 21 i 22 września pracowano również w grupach tematycznych. W ich ramach zaplanowano wystąpienia 326 prelegentów. Referaty, dyskusje i prezentacje odbywały się w następujących sekcjach:

1. *Przesilenie. Kręgi kryzysów kontekstów edukacji – wyzwania dla pedagogiki*. Skład prezydium: prof. dr. hab. Zbigniew Kwieciński, prof. dr. hab. Mirosław J. Szymański oraz prof. APS dr. hab. Anna Odrowąż-Coates.
2. *Człowiek i społeczeństwo w obliczu wyzwań przesilenia – szansy i zagrożenia*. Skład prezydium: prof. dr. hab. Tadeusz Lewowicki, prof. dr. hab. Marzenna Zaorska oraz prof. UJK dr. hab. Agnieszka Szplit, ATEE.
3. *Polityka edukacyjna, szkoła, wychowanie, opieka – w stronę zaangażowania w stwarzanie lepszego świata*. Skład prezydium: prof. dr. hab. Bogusław Śliwowski, prof. UŚ dr. hab. Elżbieta Górnikowska-Zwolak oraz prof. UAM dr. hab. Kinga Kuszak.

4. *Przesilenie – myśl metateoretyczna i metodologiczna w pedagogice*. Skład prezydium: prof. dr hab. Heliodor Muszyński, prof. dr hab. Piotr Kostyło oraz prof. UO dr hab. Eugenia Karcz-Taranowicz.
5. *Tożsamość, wspólnota, przestrzeń moralna – zrozumieć, budować i podejmować odpowiedzialność za (swój) świat*. Skład prezydium: prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska, prof. dr hab. Agnieszka Gromkowska-Melosik oraz prof. UW r dr hab. Wiktor Żłobicki.
6. *Wielokulturowość, pluralizm wartości i przemiany kultury współczesnej*. Skład prezydium: prof. dr hab. Zbyszko Melosik, prof. hab. Agata Cudowska oraz prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz.
7. *Rynek pracy, kariera zawodowa i wychowawcza funkcja pracy – ku społeczeństwu przyszłości*. Skład prezydium: prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski, prof. dr hab. Magdalena Piorunek oraz prof. UP dr hab. Norbert G. Piłkuła.
8. *Misja, posłannictwo i służebność Uniwersytetu*. Skład prezydium: prof. dr hab. Kazimierz Przeszypkowski, prof. dr hab. Barbara Kromolicka oraz prof. UAM dr hab. Waldemar Segiet.
9. *Pedagogika wobec negatywnych zjawisk społecznych, zagrożeń i zachowań patologicznych*. Skład prezydium: prof. dr hab. Wiesław Ambrozik, prof. dr hab. Ryszard Łukaszewicz oraz prof. UWM dr hab. Joanna Ostrouch-Kamińska.
10. *Człowiek i społeczeństwo w obliczu wyzwań przesilenia – szanse i zagrożenia*. Skład prezydium: prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak, prof. SWPW dr hab. Małgorzata Kamińska oraz dr Robert Sarnecki.

Przebieg i wyniki prac sekcji zostały podsumowane na forum ogólnym podczas ostatniego dnia Zjazdu. Podsumowań dokonali przedstawiciele prezydiów poszczególnych sekcji w części prowadzonej przez prodziekanów Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM: prof. dr hab. Agnieszkę Gromkowską-Melosik, prof. dr hab. Magdalenę Piorunek oraz prof. UAM dr hab. Waldemara Segieta.

Wyróżnienia, nagrody i medale

Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny był tradycyjnie okazją do uroczystego wręczenia wyróżnień i odznaczeń dla wybitnych naukowców i osób szczególnie zasłużonych pedagogice. Oprócz odnotowanych wcześniej wyróżnień za wybitną monografię naukową z zakresu nauk pedagogicznych lub nauk pokrewnych za lata 2020 i 2021 przyznano także wyróżnienia w konkursie PTP za wyróżniającą się rozprawę doktorską z zakresu pedagogiki i/lub nauk z nią współpracujących. Autorką wyróżnionej za rok 2020 rozprawy pt. *Tożsamościowe i zawodowe uwarunkowania postaw nauczycieli wobec ewaluacji własnej pracy* (promotor – dr hab. Anna Sajdak-Burska) jest dr Zuzanna Sury. Za rok 2021 wyróżniono rozprawę dr Joanny Dziekońskiej pt. *Komunikacja w Internecie – nowe oblicze kultury dziecięcej* (promotor – prof. UWM dr hab. Marzenna Nowicka wraz promotorem pomocniczym – dr hab. Aliną Kalinowską-Iżykowską). Autorką ostatniej z wyróżnionych rozpraw (wyróżnienie przyznano za rok 2022) jest dr Lidia Bieliniś, której praca nosi tytuł *Doświadczenie przestrzeni cyfrowej w procesie uczenia się młodych dorosłych* (promotor – prof. dr hab. Henryk Mizerek oraz promotor pomocniczy – dr Monika Grochalska).

Podczas zjazdu wyróżniono również laureatów konkursu na esej *Co się zmieniło w polskiej szkole (1981–2021)?* zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Pedagogiczne i Związek Nauczycielstwa Polskiego z okazji 40-lecia PTP. Nagrody otrzymali kolejno: p. Marzena Agnieszka Filutowska za esej pt. *Panu Bogu świeczkę, a diabłu ogarek*, p. Kinga Kwaczyńska za esej pt. *Szkolni bohaterowie drugiego planu – symbole stałości czy odzwierciedlenie zachodzących zmian w codzienności szkoły?* i p. Olga Nawara za esej *Co się zmieniło w polskiej szkole (1981–2021)?* Ponadto przyznano wyróżnienia p. Kindze Cieniak za esej pt. *Żagłówka* i p. Halinie Bryg za esej pt. *Nieład w ładzie*.

Uroczyste spotkanie środowisk pedagogicznych było ponadto okazją do uhonorowania medalami wybranych naukowców. Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk przyznał medal za zasługi dla rozwoju polskiej pedagogiki prof. dr. hab. Zbigniewowi Kwiecińskiemu. Wręczenie medalu poprzedzała laudacja wygłoszona przez prof. dr. hab. Agnieszkę Cybal-Michalską. Honorowy Medal Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego otrzymał prof. dr. hab. Lech Witkowski. Medale Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego dla zasłużonych członków Towarzystwa i współpracujących z nim osób i instytucji otrzymali: prof. dr. hab. Joanna Madalińska-Michalak, prof. dr. hab. Kazimierz Przyszczypkowski, prof. dr. hab. Wiesław Ambrozik, prof. dr. hab. Dorota Klus-Stańska oraz prof. dr. hab. Tadeusz Lewowicki. Medal Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu otrzymali: prof. dr. hab. Eugenia Potulicka i prof. dr. hab. Jerzy Nikitorowicz. Profesor dr. hab. Wasyl Kremień – przewodniczący Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy – na ręce prof. dr. hab. Piotra Kostyło wręczył medal im. Hryhorija Skoworody dla Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego.

Wydarzenia towarzyszące

Zjazd był nie tylko platformą wymiany myśli naukowej, ale także okazją do zorganizowania twórczych i rozwijających wydarzeń towarzyszących. Wśród nich warto wskazać wystawę *Polskie lalki celuloidowe*, na którą eksponaty udostępniła z prywatnych zbiorów prof. dr. hab. Dorota Żołądź-Strzelczyk, koncert *Instrumenty świata i chór*, w którego ramach wystąpili Chór Kameralny UAM i Tomasz T.ETNO Drozdek oraz uroczystą kolację, dla której oprawę muzyczną zapewnili Jan Adamczewski i Jacek Sz waj.

Zakończenie

XI Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny zamknęli 22 września 2022 roku prof. dr. hab. Agnieszka Cybal-Michalska i prof. dr. hab. Piotr Kostyło. Zjazd był wydarzeniem o dużym potencjale integrującym dla polskich pedagogów z różnych środowisk akademickich. W czasach przesilenia stanowił także okazję do pogłębienia współpracy z naukowcami z Ukrainy oraz przekazania wyrazów solidarności dla przedstawicieli narodu ukraińskiego. Spotkanie można uznać za źródło inspiracji do dalszych prac nad poprawą kondycji polskiej oświaty i rozwojem pedagogiki.

Jacek Jarosz

ORCID: 0000-0002-3777-4355

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu